

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

08/03/2007 tarihli ve 5597 Sayılı Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun teklifi ile gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

M. Akif HAMZAÇEBİ
İstanbul Milletvekili

GENEL GEREKÇE

Yurt dışına çıkışta vergi alınması uygulaması ilk kez 18/02/1963 tarihli ve 196 sayılı **Dış Seyahat Harcamaları Vergisi Kanunu** ile başlamıştır. Kanun gereğince, dış seyahat amacıyla satılan dövizlerden 500 Türk Lirasından az olmamak üzere % 50 nispetindeki tutar vergi olarak ödenmekteydi.

Uygulamada görülen aksaklıklar üzerine 1974 – 1977 yılları arasında uygulaması durdurulan 196 sayılı Kanun, 1978 yılında tekrar uygulamaya konulmuştur. 1978 yılından itibaren uygulama; normal cari döviz kurlarını aşmayacak şekilde dış seyahat giderleri için 2/3 oranında düşük ayrı bir döviz listesi ilan edilmek ve bu listeden döviz satılmak, ayrıca % 50 oranında vergi tahsil edilmek ve vergi tutarındaki banka zararlarının ise 25 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince Merkez Bankasındaki özel hesaptan karşılanmak suretiyle, işlemlerin yürütülmesi şeklinde 1984 yılına kadar devam etmiştir.

196 sayılı Kanun, gerek döviz satışlarında, gerekse avans tahakkukları ile avansların kapatılmasında veya avansların iadesinde gereksiz kırtasiyeciliğe sebep olması; özellikle yurt dışı seyahatlerin serbest bırakılması ve Kambiyo Rejiminde kolaylık ve gerçekçilik sağlanması gerekçeleriyle 02/03/1984 tarihli ve 2989 sayılı **Dış Seyahat Harcamaları Vergisi Kanununun Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun** ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Daha sonra 02/03/1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle, yurt dışına çıkışlarda Toplu Konut Fonu için 100 Dolar alınması uygulaması başlatılmıştır. Ancak Toplu Konut Fonu'nun merkezi yönetim bütçesine dahil edilmesini amaçlayan 20/06/2001 tarihli ve 4684 sayılı Kanunla bu uygulama da sona ermiştir.

29/06/2001 tarihli ve 4705 sayılı **Yurt Dışına Çıkışlardan Harç Alınması ve 4481 sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un** 1 inci maddesi ile yurt dışına çıkış yapan (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti hariç) Türk vatandaşlarından çıkış başına 50 ABD Doları harç alınması hükme bağlanmış ve Bakanlar Kuruluna bu harçtan muaf tutulacaklar ile harcın ödenmesine ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi verilmiştir. Söz konusu madde, 08/01/2002 tarihli ve 4736 sayılı **Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un** 5 inci maddesiyle değiştirilerek ödenecek harç tutarı 70 Türk Lirası olarak belirlenmiştir.

4705 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye istinaden, harçtan muaf olacaklar Bakanlar Kurulu Kararıyla belirlenmekte ve başlangıçta 15 adet olarak kabul edilen muafiyet zaman içerisinde 23'e ulaşmış; pasaport ile yurt dışına çıkış yapan kişilerin yaklaşık olarak 2003 yılında % 15'inin, 2004 yılında % 13'ünün ve 2005 yılında % 14'ünün harç ödediği tespit edilmiştir.

Bunun üzerine, 08/03/2007 tarihli ve 5597 sayılı **Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un** 1 inci maddesi ile yurt dışına çıkış yapan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından çıkış başına 15 Türk Lirası harç alınması kabul edilmiştir.

08/03/2007 tarihli ve 5597 sayılı **Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un** 1 inci maddesinde; 28/03/2007 tarih ve 6455 sayılı **Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un** 52'nci maddesi ile değişiklik yapılarak, yurt dışına çıkış yapan Türkiye

Cumhuriyeti vatandaşlarından çıkış başına alınacak 15 Türk Lirası harcın sifıra kadar indirilebilmesi hususunda Bakanlar Kuruluna yetki tanınmıştır.

Diğer taraftan, yurt dışı çıkış harcının bütçe içindeki payı; 2014 yılı Merkezi yönetim Bütçe Gelirlerinin 425.758.290 bin Türk Lirası olduğu göz önünde bulundurulduğunda oldukça düşüktür. Maliye Bakanlığı verilerine göre (Merkezi Yönetim Mali İstatistikleri Bülteni), 2014 yılında bütçe hedefi 92.514 bin Türk Lirası olarak ön görülen yurt dışı harcı, yıl sonu itibariyle 91.842 bin Türk Lirası olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılı Bütçe hedefi ise 105.975 bin Türk Lirası olarak öngörülmüş ve ilk dört aylık tahsilat 32.372 bin Türk Lirası olarak gerçekleşmiştir. Aylık ortalama tahsilat tutarı yaklaşık olarak 8.093 bin Türk Lirası'dır.

Seyahat özgürlüğü dolaşım, gidip-gelme, yer değiştirme ve yerleşme serbestliği anlamına gelmektedir. Günümüz insanının istekleri eskiye göre önemli ölçüde farklılık arz etmektedir. İnsanoğlu genel ve gerekli olağanüstü durumların dayattığı sınırlama sebepleri dışında, istediği anda seyahat edebilme imkânlarının varlığı ile mutlu olabilmektedir.

Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik süreci devam etmektedir. Avrupa Birliğine üye ülkelerin hiçbirinde yurt dışına çıkış harcı uygulaması bulunmamaktadır. Yurt dışına çıkış harcı, seyahat özgürlüğünün önünde engel olarak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine ve Anayasaya aykırıdır.

İnsanoğlunun bu doğal gereksinimi **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin** 13 üncü maddesinde şöyle ifade edilmiştir: "Herkes herhangi bir devletin arazisi dâhilinde serbestçe seyrüsefer ve ikamet eylemek hakkına haizdir. Herkes, kendi memleketi de dahil olduğu halde, herhangi bir memleketi terk etmek ve memleketine tekrar dönmek hakkını haizdir."

Vatandaş veya yabancı olsun herkesin yer değiştirme serbestisini ifade eden seyahat özgürlüğünün kapsamının farklı ölçülerden hareketle gösterilmesi mümkündür. Ülke ölçüsünden hareket edildiği takdirde "vatandaşın yer değiştirmesi" ve "yabancıнын yer değiştirmesi" konularının bu özgürlük bakımından düzenlenişi ayırımın ilk parçasını oluşturabilir. Diğer parçayı ise ülkeye giriş, çıkış bakımından "vatandaşın hukuki durumu ile", "yabancıнын statüsü" oluşturmaktadır.

Kavramsal olarak seyahat özgürlüğü ile ilgili bu değerlendirmeler ile birlikte "yurt dışına çıkma ve yurda girme özgürlüğü" özelinde bakıldığında, ekonomik ve sosyo-kültürel ilişkilerin uluslararası anlamda eşi görülmemiş bir yoğunluğa ulaşması, turizm sektörünün içinde bulunduğu atılım, beyin gücünün transferi, uluslararası derneklerin çalışmaları, yüz binlerce insanın uluslararası yolculuğunu ve dolaşımını zorunlu kılmaktadır. Bu özgürlüğün kullanılabilirliğinin sınırlarını azami ölçüde genişletmek bütün dünya devletleri bakımından zorunluluk arz etmektedir.

İnsan haklarına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı uluslararası belgelerde olduğu gibi 1982 Anayasası'nda da seyahat özgürlüğü herkese tanınmıştır. Anayasanın 23 üncü maddesinin ilk fıkrası şöyledir: "Herkes yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir." Bununla birlikte bazı hak ve özgürlükler yalnızca vatandaşlar için düzenlenmiştir. Bu noktada 23 üncü maddenin beşinci fıkrası şu hükmü getirmektedir: "Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hakim kararına bağlı olarak sınırlanabilir." Görüldüğü üzere seyahat özgürlüğü herkese tanınmıştır. Vergisel ve benzeri yükümlülük nedeniyle yurt dışına çıkış yasası getirilmemiştir.

Anayasa'nın "vergi ödevi" başlıklı 73 üncü maddesindeki genel kural, kanun ile belirlenen konu ve kişilerden vergi alınmasıdır. Kanun koyucu vergiyi belirlerken sosyal, ekonomik, mali ve kültürel amaçlı ya da benzer nedenlerle konu ve kişileri vergiden muaf veya müstesna kılabilir. Bu

onun Anayasa'nın 73 üncü maddesinde belirtilen kurallara bağılı kalması koşulu ile takdir yetkisi içindedir.

Vergilendirmede adalet ve eşitlik, yükümlülerin vergi ödeme güçleri dikkate alınarak vergilendirmenin yapılması ile vergide genellik ise ayırım yapılmaksızın herkesin mali gücüne göre vergi yüküne katılması ile sağlanabilir.

Kanun koyucu vergi koyma, kaldırma, istisna tutma ve muafiyetten yararlandırma gibi düzenlemeler sırasında takdir yetkisini kullanırken, kamu yararı, mali güç, sosyal ve ekonomik amaç, kamu hizmetinin en iyi biçimde görülmesi gibi haklı nedenlere dayanması gerektiğini ve ancak bu suretle vergide adalet ve eşitlik ile genellik ilkesinin korunabileceğini gözetmesi gerekir.

Diğer taraftan harç, bazı kamu kuruluşlarının sundukları kamusal hizmetlerden yararlananların, bu yararların belli bir bedeli olarak ödedikleri karşılıklardır. Vergiler karşılıksız olduğu halde, harç karşılıklıdır. Yurt dışına çıkışta kamuca verilen bir hizmet söz konusu değildir. Kamusal bir hizmet söz konusu olmadığına göre, yurt dışına çıkan vatandaşlardan miktarı ne olursa olsun harç adı altında bir bedel talep etmek de söz konusu olamamalıdır.

Diğer taraftan, Bakanlar Kurulu'na Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından yurt dışına çıkış harcının sıfıra indirilmesi yönünde yetki verilmesi; yurt dışına çıkacaklar için bir ayrıcalık tanınması anlamına geleceği, bu tür ayrıcalıkların ise verginin verimliliği ve vergide adalet ilkelerine aykırılık teşkil edeceği gibi; harcı sıfıra indirmenin verginin kaldırılması sonucunu doğuracağı, bunun ise verginin yasallığı ilkesi ile bağdaşmayacağı açık olduğundan 5597 sayılı Kanununun 1 inci maddesi Anayasanın 73 üncü maddesi ile de bağdaşmamaktadır.

Kanun teklifi ile 5597 sayılı Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun yürürlükten kaldırılmakta ve seyahat özgürlüğünün önünde engel teşkil eden uygulamaya son verilerek Anayasa'nın 23 üncü maddesi ile uyum sağlanmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- 08/03/2007 tarihli ve 5597 sayılı Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun yürürlükten kaldırılmasıyla, Anayasa'nın 23 üncü ve 73 üncü maddesi ile uyumun sağlanması amaçlanmaktadır.

MADDE 2- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3- Yürütme maddesidir.

**5597 SAYILI YURT DIŞINA ÇIKIŞ HARCİ HAKKINDA KANUN İLE
ÇEŞİTLİ KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUNUN YÜRÜRLÜKTEN
KALDIRILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

Madde 1- 08/03/2007 tarihli ve 5597 Sayılı Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.